

УДК 346.3

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.2.8>

УПРАВЛІННЯ ГОСПОДАРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ В СИСТЕМІ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ: ПИТАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Ляшенко А.А.,
кандидат юридичних наук,
адвокат
«Одеської обласної колегії адвокатів»
ORCID: 0009-0001-4078-9195.
e-mail: aliashenko27@ukr.net

Ляшенко А.А. Управління господарською діяльністю в системі органів внутрішніх справ України: питання ефективності правового регулювання.

Слід визнати, що питання правового регулювання господарської діяльності в системі органів внутрішніх справ (далі - ОВС) досі не стали предметом належної уваги науковців. Рівень наукової розробленості проблемних аспектів у цій сфері не відповідає сучасним завданням державної політики та не дозволяє вирішувати питання її розвитку й удосконалення, що, власне, зумовило необхідність і актуальність нашого дослідження.

Збройна агресія відносно нашої держави, введення в Україні воєнного стану як особливого правового режиму зумовили зміни в усіх сферах суспільного життя, вимагаючи концентрації зусиль держави та приватних структур на посиленні обороноздатності країни та конкурентоспроможності національної економіки.

Проте гарантії національної безпеки українського суспільства, охорона прав, свобод і законних інтересів громадян, забезпечення верховенства права в усіх сферах суспільного життя, протидія злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку залишаються головними задачами на шляху збереження та розвитку державності в Україні, а їх успішне вирішення напряму залежить від рівня матеріально-технічного забезпечення державних органів, покликаних безпосередньо регулювати соціальні процеси, які відбуваються в суспільстві.

Складовою сучасних економічних відносин в Україні є господарська діяльність суб'єктів системи ОВС, при цьому саме державна регуляторна політика повинна забезпечити ефективне використання ними внутрішніх матеріальних та організаційних ресурсів з метою самостійного отримання додаткових джерел фінансування і як результат – значної економії бюджетних коштів у період післявоєнного відновлення країни.

У науковій статті запропоновано системно-управлінський підход у якості дієвого інструменту визначення ефективності правового регулювання господарської діяльності у системі ОВС. Здійснено короткий огляд окремих законодавчих ініціатив, спрямованих на реформування системи ОВС, визначено першочергові заходи, що дозволять надати об'єктивну оцінку ефективності господарської діяльності у системі ОВС, намітити шляхи її підвищення та забезпечити у подальшому економію та раціональне витрачання бюджетних коштів.

Ключові слова: управління, ефективність правового регулювання, система, системний аналіз, органи внутрішніх справ, майнова основа господарювання, господарська діяльність, інвентаризація, аудит, цілісність, синергія, емерджентність.

Liashenko A.A. Management of economic activity in the system of internal affairs bodies of Ukraine: issues of efficiency of legal regulation.

It should be acknowledged that the issues of legal regulation of economic activity in the system of internal affairs bodies (hereinafter - IAB) have not yet become the subject of due attention of

scholars. The level of scientific elaboration of problematic aspects in this area does not meet the current tasks of the State policy and does not allow solving the issues of its development and improvement, which, in fact, has led to the need and relevance of our study.

The armed aggression against our country and the introduction of martial law as a special legal regime in Ukraine have led to changes in all spheres of public life, requiring the concentration of efforts of the state and private entities to strengthen the country's defence capability and the competitiveness of the national economy.

However, the guarantees of national security of Ukrainian society, protection of rights, freedoms and legitimate interests of citizens, ensuring the rule of law in all spheres of public life, combating crime, ensuring public safety and order remain the main tasks on the way to preserving and developing statehood in Ukraine, and their successful solution directly depends on the level of material and technical support of state bodies called upon to directly regulate social processes in society.

Economic activity of the entities of the internal affairs system is a component of modern economic relations in Ukraine, and it is the State regulatory policy which should ensure efficient use of internal material and organisational resources by them with a view to obtaining additional sources of funding on their own and, as a result, to significant budgetary savings in the period of post-war reconstruction of the country.

The article proposes a system-management approach as an effective tool for determining the effectiveness of legal regulation of economic activity in the system of internal affairs agencies. The author provides a brief overview of certain legislative initiatives aimed at reforming the system of internal affairs, and identifies priority measures which will allow to provide an objective assessment of the efficiency of economic activity in the system of internal affairs, outline ways to improve it and ensure further savings and rational use of budgetary funds.

Key words: management, effectiveness of legal regulation, system, system analysis, internal affairs bodies, property basis of management, economic activity, inventory, audit, integrity, synergy, emergence.

Постановка проблеми. Доцільним буде згадати, що необхідність реформування системи ОВС України, узгодження її із суспільними потребами й можливостями держави визначалася з перших років незалежності України і на важливість подібного узгодження неодноразово вказував у своїх працях О.П. Подцерковний, наголошуючи, що неузгодженість державних та суспільних економічних інтересів є одною із головних причин неефективного управління державним майном [2, с. 56].

Для вирішення зазначеного завдання було розроблено декілька концепцій реформування, які так і не були реалізовані з різних причин, а російсько-українська війна внесла значні корективи у даний процес.

При цьому, слід визнати, що удосконалення правового регулювання господарської діяльності у системі ОВС є одною із гарантій найбільш повного виконання поставлених перед системою головних завдань, які полягають у забезпеченні безпеки, правопорядку та захисту прав і свобод громадян як найвищої цінності відповідно до положень Конституції України, а також у виконанні нею інших стратегічних завдань державної політики в умовах сучасних викликів.

Для вирішення поставлених у дослідженні завдань доцільно чітко визначитись з його об'єктом та предметом. Отже, об'єктом є сукупність суспільних відносин у процесі управління майном як господарюючого суб'єкта (елемента) системи ОВС, так і системи у цілому, а предметом – визначення оптимальних методів удосконалення управлінських функцій держави і як результат: розробка нормативно-правових актів, обумовлюючих належний розвиток господарської діяльності у системі ОВС.

Загальною метою дослідження є удосконалення механізму правового регулювання суспільних відносин у сфері управління господарською діяльністю (господарюванням) як суб'єктів (елементів) системи ОВС, так і системи у цілому через виявлення нагальних проблем, пошук та застосування оптимальних підходів для їх розв'язання з метою підвищення ефективності правового регулювання у досліджуваній сфері.

Відповідно до вказаної мети сформульовано **загальне завдання**, яке полягає у визначенні способу об'єктивної оцінки ефективності правового регулювання господарської діяльності через застосування методу комплексного системно-управлінського підходу і необхідності

проведення у зв'язку з цим першочергових заходів: 1. визначення та вивчення особливостей майнової основи системи; 2. удосконалення обліку та ефективності використання коштів, виділених з Державного бюджету, отриманих від доходів із інших джерел (зокрема, від господарської діяльності), визначення та збільшення цих джерел; 3. визначення принципів та методів їх розмежування; 4. на підставі відомостей, отриманих у результаті проведення попередніх заходів, здійснення економічно-правового експериментального моделювання господарської діяльності як окремих елементів системи, так і системи у цілому; 4. як результат експерименту, розробка відповідних змін до національного законодавства.

Стан опрацювання проблематики. Питання удосконалення економіко-правових методів управління в органах державної та місцевої влади, у тому числі у системі ОВС, досліджували у своїх наукових працях такі автори як В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, В.О. Соболев, Г.О. Крамаренко, М.Ф. Криштанович, С.М. Дрозд, Є.М. Моїсєєв, В.М. Плішкін та інші науковці.

Господарсько-правова проблематика досліджуваних правовідносин (в узагальненому аспекті) розглядається в працях В.К. Мамутова, Г.Л. Знаменського, О.М. Вінник, О.А. Беляневич, В.С. Щербини, О.П. Подцерковного, інших вітчизняних і зарубіжних авторів.

Виклад основного матеріалу. Розкриваючи головне в предметі нашого дослідження, необхідно спочатку визначитись з деякими базовими поняттями, оскільки це дозволить виділити та відрізнити їх від інших предметів, запобігти їх змішуванню, плутанині в міркуваннях.

О.В.Бринцев слушно наголошує, що уся стратегія і тактика державного управління економікою, увесь термінологічний апарат господарського законодавства будуються навколо поняття «господарська діяльність» [3, с. 63–66]. Тому, перш за все, визначимось саме з цим поняттям і погодимся з науковцем, що найбільш вдалим є визначення, надане В.В. Лаптевим і яке із незначними модифікаціями досі використовується в науці: господарська діяльність – це діяльність, яка пов'язана із виробництвом і реалізацією продукції, виконанням робіт та наданням послуг, а також із забезпеченням їх виробників необхідними ресурсами [4, с. 24].

Як вже зазначалося, питання ефективності правового регулювання наразі набувають особливої актуальності. При цьому, під правовим регулюванням більшість авторів розуміють сукупність прийомів та засобів юридичного впливу на поведінку суб'єктів суспільних відносин, а таке поняття як ефективність позитивного правового регулювання має різноманітні загальнотеоретичні визначення.

Так, під ефективністю правового регулювання більшість науковців розуміє зумовлену його організацією конкретну міру результативності правового регулювання, яка виявляється у певному співвідношенні між очікуваними та фактичними наслідками дії права на суспільні відносини [5, с. 223], при цьому, пропонуються кілька критеріїв виміру дієвості правового регулювання, а саме: цінність, економність та ефективність [6, с. 150–161].

Розглядаючи різні інструменти виявлення (вимірювання), науковці акцентують увагу на математичний метод, який гармонійно сполучається з іншими методами і полягає у встановленні кількісних показників стану певного явища (системи) до і після введення нових норм в дію через виявлення (відбір) тих факторів, які впливають на досліджуваний стан задоволення загальносоціальної потреби й інтересу; визначення їх кількісних показників, а також середнього показника ефективності, тобто соціального результату реалізації закону [7, с. 227–231].

Підсумовуючи викладене, слід зробити попередній висновок, що для забезпечення ефективності правового регулювання у досліджуваній сфері слід прагнути гармонійного поєднання державних та суспільних економічних інтересів і за великої соціальної значимості позитивного результату визначити оптимальний економічний спосіб його досягнення.

Одним із таких способів автор вважає економічний аналіз ефективності правової системи через застосування методу системного аналізу у поєднанні з математичним методом, як комплексного наукового підходу на базі теорії систем, яка, в свою чергу, є складовою кібернетики і все це у комплексі дозволяє інтегрувати в управлінні методи різних сучасних наукових шкіл з метою уникнення розбіжностей в засобах економічного та правового регулювання. З цього приводу буде слушним погодитись з думками О.П. Подцерковного та Н.П. Ульянової про те, що економічний аналіз права, як сучасний міждисциплінарний напрямок, необхідний «для аналізу та систематизації результатів діяльності правової системи» [8, с.1].

Окремо зауважимо, що в законодавстві, яке регламентує діяльність правоохоронних органів, доволі часто зустрічається термін «система». Проект Закону України від 18.01.2008 №

1376 «Про органи внутрішніх справ України» [9] та проект Закону України від 06.04.2015 № 2561 «Про органи внутрішніх справ України» [10] характеризують органи внутрішніх справ України як єдину систему органів влади. Поняття «система» має місце у розпорядженнях Кабінету Міністрів України № 1118-р від 22.10.2014 [11] та № 213-р від 04.03.2015 [12]. Останнім було передбачено розроблення законопроекту «Про Національну поліцію», згідно якого Міністерство внутрішніх справ ставало своєрідним холдингом, який керує центральними органами виконавчої влади, такими як Національна поліція, Національна гвардія, Міграційна служба, Державна прикордонна служба, Служба сервісних центрів та ін.

Верховна Рада України 02.07.2015 прийняла Закон України № 580-VIII «Про Національну поліцію» [13], розділ третій якого має назву «Система поліції та статус поліцейських», а у статті тринадцятій Закону визначено загальну систему поліції, у складі якої функціонують її підрозділи.

Отже, якщо ОВС розглядати з точки зору теорії систем, то необхідно визначитись, що саме ми розуміємо під терміном «система» з точки зору названої теорії?

Система, на думку низки спеціалістів з теорії систем – це сукупність (безліч) об'єктів і процесів, які називаються елементами та які взаємопов'язані і взаємодіють між собою і при цьому утворюють єдине ціле, яке набуває властивостей, що непридатні складовим елементам єдиного цілого, узятим окремо. Система складається як мінімум з двох елементів. Поняття системи являє собою дискретну модель людського буття. Систему можна описати у вигляді безлічі елементів, зв'язків і їх властивостей [14, с. 103–118] [15, с. 98–133].

При цьому, слід зауважити, що елемент системи – це об'єкт, який виконує певні функції і не підлягає подальшому поділу у межах поставленого завдання. Елемент не обов'язково тотожний поняттю «частина». «Частина» вказує на внутрішню належність чогось об'єкту, а «елемент» позначає функціональну одиницю. Сукупність елементів утворює систему, а тому будь-яке системне дослідження на першому етапі повинно бути орієнтоване:

- «по-перше, на виявлення складових частин системної цілісності (компонентів, елементів);
- по-друге, на виявлення специфічних якостей кожної з частин;
- по-третє, на аналітичне вивчення зв'язків, відносин і залежностей частин між собою;
- по-четверте, на узагальнення частин в їх якісній визначеності і взаємодії, що розкриває властивості системи як єдиного цілого;

- по-п'яте, на пізнання функціонального призначення, ролі та ефективності впливу системи (і кожного її елемента) на середовище і зворотного впливу середовища на систему.

Таким чином, системне дослідження починається з того, що разом аналізуються властивості системи і властивості середовища, яке відноситься до неї. Крім того, аналізу підлягають і «системоутворюючі чинники, які знаходяться в межах взаємодії системи і середовища» [16, с. 98–145; 17, с. 62–100; 18, с. 270–351]. Зауважимо, що Міністерство внутрішніх справ як своєрідний холдинг, який здійснює управлінські функції господарською діяльністю підпорядкованих йому суб'єктів (елементів-підсистем), як раз і є тим самим системоутворюючим фактором.

Важливість проведення конкретних економіко-правових досліджень із застосуванням комплексного методу системного і економічного аналізу правових норм та проведення на їх основі державно-правового експерименту відстоював в свої працях Г.Л. Знаменський, підкреслюючи неприпустимість умоглядної постановки правових питань і псевдонаукового їх вирішення відзначаючи, що особливість системного підходу полягає в тому, що у діяльності об'єкта проявляються не тільки окремі функціональні властивості, а й загальні системні, які мають кумулятивний (концентрований) ефект (синергізм) і виникають тільки завдяки узгодженій взаємодії всіх частин цілого (цілісність). У результаті такої взаємодії частини (елементи) системи набувають нових властивостей, які не притаманні її окремим елементам, мовою системного аналізу – емерджентність (англ. emergence – виникнення, поява, прояв нового) [19, с. 82, 485–486].

Виходячи з положень загальної теорії систем, управління – це процес цілеспрямованого впливу суб'єкта на визначений об'єкт для досягнення поставленої мети, результату. Взаємозв'язки між суб'єктом та об'єктом управління поділяються на прямий зв'язок – це вплив суб'єкта на об'єкт та зворотній зв'язок – це інформування об'єктом управління у відповідній формі про сприйняття чи неприйняття керуючого впливу суб'єкта управління.

Управління в сфері ОВС – це різновид державного управління, який повинен забезпечувати взаємодію елементів системи (служб, підрозділів і т. д.) як єдиного цілого з метою виконання поставлених перед ними завдань. Воно поділяється на підгалузі (на думку автора, такою підгалузю є, зокрема, управління державним майном, яке належить господарюючому суб'єкту системи ОВС), має свою специфіку, яка проявляється в його правоохоронному характері і є самостійною галуззю державного управління в адміністративно-політичній сфері, маючи свої специфічні об'єкти управління [20, с. 163–168].

Слід виділити основні підходи, які використовуються у практиці управління, зокрема: 1. загальний, тобто підхід з позицій виділення різних шкіл в управлінні, в рамках якого: 2. процесний підхід; 3. системний підхід; 4. ситуаційний підхід.

Коротко характеризуючи зазначені підходи, слід зауважити, що підхід на основі виділення різних шкіл в управлінні – це чотири різні підходи до управління, а саме: школа наукового управління, адміністративна або класична, школа моделей поведінки, а також школа кількісного підходу (один із основних у нашому дослідженні).

В рамках першого підходу процесний підхід розглядає управління як процес, тобто, як сукупність безперервних взаємопов'язаних дій, кожна з яких також є процесом і одночасно є функцією менеджменту. Ситуаційний підхід припускає, що немає єдиного «кращого» методу і у кожній конкретній ситуації є метод, який більш за все підходить до неї.

Системний підхід (основний у нашому дослідженні) означає, що керівники повинні розглядати організацію (або систему) як сукупність взаємопов'язаних елементів, таких як люди, структура, завдання та технологія, які орієнтовані на досягнення будь-яких цілей в умовах зовнішнього середовища, яке постійно змінюється [21, с. 15–22].

Для ефективного використання системного підходу треба розуміти основи такої науки як кібернетика. Кібернетичний підхід або кібернетичний експеримент полягає в тому, що система управління замінюється моделлю, яка потім вивчається через спостереження за її функціонуванням у тому числі у сфері позитивного права в рамках державно-правового експерименту.

З урахуванням різних думок ряд вчених визначає державно-правовий експеримент як організоване компетентними органами держави випробування правових нововведень з метою перевірки правих гіпотез, що проводиться за заздалегідь розробленою програмою і є засобом підвищення ефективності правового регулювання суспільних відносин [16, с. 53; 22, с. 30].

Слід також наголосити, що кожний елемент системи ОВС є підсистемою зі своїми специфічними елементами. Кожен із зазначених елементів здійснює господарську діяльність, маючи відповідну специфічну майнову основу та джерела її створення, що у сукупності дозволяє йому виконувати покладені на нього завдання.

Більшість дослідників, зокрема О.М. Бандурка, В.О. Соболев, матеріально-технічне забезпечення ОВС (по суті – майнову основу господарювання, прим. авт.) визначають як систему господарських і грошово-товарних взаємин, які створюються між центральними апаратами відповідних органів влади, організаціями, підприємствами, фізичними особами, з одного боку й органами правопорядку та їхніми підрозділами – з другого, в ході централізованого постачання технічних, матеріальних і військових ресурсів; виконання угод купівлі-продажу (оптова торгівля), діяльності фондів, роздрібного та комісійного продажу засобів виробництва та продуктів; надання матеріально-технічної підтримки та фінансування їх роботи [23, с. 17].

До видів матеріально-технічного забезпечення в системі ОВС науковці відносять забезпечення озброєнням, бойовою та іншою технікою, боєприпасами, засобами зв'язку, транспортними засобами, оперативною та організаційною технікою, речовим, господарським майном, спецодягом, казарменим інвентарем, а також пільги та компенсації; соціальне страхування; пенсійне, житлове, медичне та санаторно-курортне забезпечення [24, с. 180-181; 25, с. 24].

Інвентаризація зазначеного майна в рамках аудиту окремих елементів системи це перший важливий крок при вирішенні завдання дослідження поточного стану системи та визначення проблем її функціонування і розвитку, це один із методів перевірки фактичної наявності майна та зобов'язань установи (як елементу системи, прим. авт.), правильності й достовірності його оцінки згідно показників фінансової звітності, що в подальшому впливає на прийняття ефективних рішень. Інвентаризацію слід розглядати як елемент методу бухгалтерського обліку, як метод господарського контролю та функцію збереження майна установи.

Мета участі аудитора в проведенні інвентаризації полягає у виявленні відповідності між даними бухгалтерської звітності і фактичною наявністю майна, а також в оцінці та аналізі системи внутрішньогосподарського контролю установи [26, с. 19–32; 27, с. 49–51].

Періодична інвентаризація майна елементів системи в рамках аудиту дає можливість контролю, який є своєрідною формою зворотного зв'язку. Він дозволяє виявити як вирішуються головне управлінське завдання, а саме виконання законів і підзаконних актів, які регламентують зокрема господарську діяльність ОВС як об'єктів управлінської діяльності, іншими словами, наскільки точно дотримуються задані системі параметри.

Якщо завдання виконано, то контроль реалізується у вигляді збору, узагальнення, обробки і обліку інформації, статистичних даних про діяльність системи або її окремих елементів. Саме облік є тим інструментом, за допомогою якого може здійснюватися контроль за ефективністю управління господарською діяльністю у системі, зокрема з метою розрізнення доходів, отриманих від господарської діяльності окремих елементів системи, встановлення їх загальних нормативних засад та забезпечення правомірного їх використання, визначення переліку видів господарської діяльності, дозволеної у системі ОВС, встановлення порядку її легалізації.

Висновки. Традиційний підхід наукового дослідження передбачає поділ об'єкта на частини та вивчення кожної з частин окремо. На відміну від цього системний підхід передбачає розгляд об'єкта, що досліджується, як системи, як сукупності взаємопов'язаних елементів, що утворюють єдине ціле і набувають нових властивостей, які не притаманні окремо взятим складовим (елементам) системи і які виникають тільки завдяки узгодженій взаємодії всіх частин цілого, що у сукупності дає можливість підвищити ефективність управління господарською діяльністю суб'єктів зазначеної системи (у нашому випадку – ОВС).

У найбільш загальній формі практичне застосування системно-управлінського підходу передбачає виконання наступного алгоритму дій: 1) постановка задачі; 2) визначення структури системи; 3) побудова моделі системи; 4) дослідження моделі в рамках державно-правового експерименту; 5) визначення активних та пасивних елементів системи з оцінкою економічної ефективності кожного елементу у вирішенні задач системи загалом.

Результатом зазначених заходів стає прийняття нормативно-правових актів, що створюють правові умови для розвитку господарської діяльності у системі ОВС. Побудова моделі системи та проведення відповідного експерименту стає можливим тільки після інвентаризації в рамках аудиту окремих елементів системи ОВС, що дозволить визначити структуру, обсяги та інші показники її майнової основи.

Запропоновані заходи дозволять визначити оптимальні організаційно-правові форми суб'єктів господарювання, визначити перелік дозволених видів господарської діяльності в ОВС за окремими критеріями (наприклад: систематична – несистематична; основна – допоміжна та ін.), визначитись з умовами можливого державно-приватного партнерства, значно підвищити професійний рівень спеціалістів юридичних служб і забезпечити належну правову підтримку господарюючих суб'єктів системи.

Підсумовуючи нашу роботу, можна зробити остаточний висновок, що на даному історичному етапі системно-управлінський підхід в рамках державно-правового експерименту є оптимальним інструментом для вивчення специфіки господарської діяльності у системі ОВС, дієвим способом обрання найбільш перспективних варіантів правотворчих рішень, здатних забезпечити ефективне управління системою при виконанні обов'язків, покладених на неї Конституцією України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Правова система України в умовах воєнного стану: збірник наукових праць / за загальною редакцією О.О. Кота, А.Б. Гриняка, Н.В. Міловської, М.М. Хоменка. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. 540 с.
2. Подцерковний О. П. Суспільний економічний інтерес і право. *Вісник ОНУ*. 2007. Том 12. Випуск 12, с. 54–62.
3. Бринцев О.В. *Вісник господарського судочинства*. № 6. 2013, с. 63–66.
4. Лаптев В.В. Теоретические проблемы хозяйственного права. Под ред. В.В. Лаптева. М.: Наука, 1975, 412с.

5. Загальна теорія держави і права. Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів. М.В. Цвік, О.В. Петришин, Л.В. Авраменко та ін. За ред. М.В. Цвіка, О.В. Петришина. Харків: Право, 2009. 584 с.
6. Рабінович П.М. Основи загальної теорії держави і права. П.М. Рабінович. – К.: Атіка, 2001. 176 с.
7. Наконечна А.М. Ефективність впливу правового регулювання на задоволення людських потреб та інтересів. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 10, с. 227–231.
8. Подцерковний О.П. Про розбіжність економічного змісту та юридичної форми суспільних відносин. *Наукові праці НУ «ОЮА»*. 2010. Том 9, с. 217–225.
9. Проект Закону України від 18.01.2008 № 1376 «Про органи внутрішніх справ України» URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=31401.
10. Проект Закону України від 02.07.2015 № 2561 «Про органи внутрішніх справ України» URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54672.
11. розпорядження Кабінету Міністрів України № 1118-р від 22.10.2014 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1118-2014-%D1%80#Text>.
12. розпорядження Кабінету Міністрів України № 213-р від 04.03.2015 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/213-2015-%D1%80#Text>.
13. Закон України № 580-VIII «Про Національну поліцію» від 02.07.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
14. Уемов А.И. Системный подход и общая теория систем. М.: Мысль. 1978. 272 с.
15. Кононюк А.Е. Системология. Общая теория систем. в 4-х кн. Кн 1. К.: Освіта України. 2014. 564 с.
16. Грецька Г.М. Конспект лекцій з курсу «Теорія систем і системний аналіз». Х.: ХНАМГ. 2011. 148 с.
17. Теорія систем і системний аналіз: конспект лекцій. Укладач С.В. Соколов. Суми. Сумський державний університет, 2020. 171 с.
18. Керимов Д.А. Философские проблемы права. М. Мысль, 1972. 474 с.
19. Знаменский Г.Л. Новое хозяйственное право. *Избранные труды: сб. науч. трудов*. Киев. Юринком Интер, 2012. 488 с.
20. Теорія управління органами внутрішніх справ. Підручник. Плішкін В.М. К. Національна академія внутрішніх справ України. 1999. 702 с.
21. Адміністративна діяльність. Частина особлива. Підручник. За заг. ред. проф. О.М. Бандурки. Харків. Еспада, 2000. 368 с.
22. Дорогий Я.Ю. Державно-правовий експеримент в галузі інформатизації: монографія. Полтава. ПУЕТ, 2022. 137 с.
23. Бандурка О.М. Теорія та методи роботи з персоналом в органах внутрішніх справ. Х. НУВС. 2000. 353 с.
24. Криштанович М.Ф. Модернізація механізмів державного управління в системі органів внутрішніх справ сучасної України. дис ... д-ра. юрид. наук. 25.00.02. Львів. 2016. 474 с.
25. Бідюкова М.С. Правове регулювання матеріального забезпечення працівників ОВС. дис ... канд. юрид. наук. 12.00.05. Харків. 2008. 217 с.
26. Бутинець Ф.Ф. Інвентаризація в аудиті: проблеми організації та методики проведення. *Вісник ЖДТУ*. 2006. № 1(35), с. 19–32.
27. Височан О.С. Височан О.О. Інвентаризація: сутність, класифікація, принципи, функції та завдання. *Науковий вісник УЖНУ*. 2018. Вип. 22, ч. 1, с. 48–52.